GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ג, 2023
מספר השאלון: 22262
קובץ: תשובות סופיות

היסטוריה

שאלון 22262 (אקסטרניים, בית שני)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד ובו ארבע שאלות.
יש לענות על שתי שאלות.
מן השאלות שתבחרו לענות עליהן, חובה לבחור לפחות שאלה אחת שיש בה מקור.
(2×50) – סך הכול – 100 נקודות.
שימו לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם אינם חייבים לבחור בשאלה שיש בה מקור.
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. המלצה לחלוקת זמן: כ־40 דקות לכל שאלה.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

תשובות סופיות

בית שני – מעם מקדש לעם הספר

שאלה 1

א. מן הקטע: שלומציון דאגה לשלום הממלכה ולביטחונה – צבא שכירים גדול, הכפלת הצבא, הרתעת השליטים השכנים ("הייתה נותנת דעתה על הממלכה... והכפילה את הצבא שלה עד שהפילה פחד על השליטים מסביב"); או: החזרת החוקים לפי מסורת האבות ושיתוף הפרושים, מרבית העם ("היא החזירה ליושנם... לפי מסורת האבות"). על פי מה שלמדתם: החשמונאים הנהיגו את המרד ביוונים, טיהרו את המקדש וביטלו את גזרות הדת; הקימו ממלכה עצמאית והרחיבו את גבולותיה לרצף טריטוריאלי; חיזקו את הצביון היהודי של הממלכה (גיור, רוב יהודי); הביאו לשגשוג כלכלי.

ב. שינויים (שניים): נטילת הכהונה הגדולה – בניגוד למסורת שלפיה כוהן גדול הוא מבית צדוק; הכתרת השליטים למלכים – בניגוד למסורת שלפיה מלך בא מבית דוד; ריכוז הסמכות הדתית והמדינית בידי אדם אחד (מלוכה וכהונה); הרחבת סמכויות השליט לחקיקה ולשיפוט על חשבון מוסדות הייצוג (הסנהדרין); אימוץ אורח חיים הלניסטי; צבא שכירים נוכרי שהכביד את המיסים. דוגמה מן הקטע: שמות הלניסטיים – אלכסנדר, הורקנוס, אריסטובולוס, אלכסנדרה; צבא שכירים – "וגייסה חֵיל שכירים גדול"; תואר המלוכה ומסירתו לאישה – "הוא הוריש את המלוכה לאשתו".

שאלה 2

א. שיקולים לשלטון עקיף (שניים): חיסכון במשאבים ארגוניים וכספיים (אין צורך בצבא ובמנגנון רומי גדול); מניעת חיכוכים עם האוכלוסייה המקומית (שליט מקומי מכיר אותה); עידוד אהדת הנתינים ושיתוף הפעולה ומניעת מרידות. אתגר עיקרי של מלך חסות: לרצות את הקיסר ולהוכיח נאמנות (שלטונו תלוי בחסדי רומא); או: להשיג את תמיכת התושבים המקומיים; או: לאזן בין השניים. פעולות הורדוס (שתיים): נאמנות לרומא – בניית קיסריה ושומרון־סבסטיה לכבוד אוגוסטוס, מקדשים לקיסר, קרבן לשלום הקיסר, העברת מיסים, מתנות; רכישת אהדת המקומיים – הרחבת בית המקדש, נישואיו למרים החשמונאית, בנייה ופיתוח כלכלי (נמל קיסריה), הקמת ערים הלניסטיות לנוכרים.

ב. מדיניות השלטון הישיר: חלוקת השטחים לפרובינקיות – יחידות שלטון הכפופות למרכז ברומא; בראש הפרובינקיה נציב רומי שמינה הקיסר (או הסנאט) לתקופה מוגדרת, הכפוף לשלטון המרכזי ומחזיק צבא עזר; התושבים יכלו להגיש תלונה נגד הנציב לקיסר. תפקידי הנציב וסמכויותיו: שמירה על הסדר הציבורי; פיקוד על כוח העזר של הצבא הרומי; ראש המערכת המנהלית; גביית מיסים והעברתם לרומא; עריכת מפקד אוכלוסין; פיקוח על חיי הדת; סמכות שיפוט ודיני נפשות (הוצאה להורג).

שאלה 3

א. מן הקטע: העריצות ושלטון הדיכוי של הנציבים ("התנהגות הפקידים הרומיים קשה מנשוא", "תלונותיכם נגד הנציבים"); או אי־השלמה עם אובדן החירות המדינית ("ואשר לכמיהה לחירות"). על פי מה שלמדתם: מצוקה כלכלית ונטל מיסים כבד; התגברות העוינות בין יהודים לנוכרים (מהומות קיסריה); פגיעה בדת ובמקדש (נטילת כספים מאוצר המקדש בידי פלורוס, צו קליגולה להציב את פסלו במקדש); צמיחת הקנאים והתעצמות האמונה המשיחית; היעדר הנהגה מוסכמת; מצבה המדיני המעורער של רומא.

ב. שלושה נימוקים נגד היציאה למרד (מן הקטע): אין סיכוי לנצח את האימפריה הרומית החזקה בכוחות הדלים של המורדים ("האם אתם תעצרו כוח לעמוד בפני האימפריה הרומית כולה?"); אין לצאת למלחמה ברומא בגלל כעס על נציב אחד – תפקידו זמני וייתכן שיחליפו נציב מתון ("שום נציב אינו נשאר בתפקידו לעד"); עמים רבים אחרים נכנעו לרומאים ("אלפי עמים אחרים... נכנעו"); מחיר הכישלון גבוה מדי – הרס וחורבן ("הם יעלו את עירכם הקדושה באש וישמידו את עַמכם כולו"); המרד יפגע גם ביהודי התפוצות ("על אחינו היושבים בערים נוכריות"). התוצאות הוכיחו: כישלון המרד והתבוסה הקשה הוכיחו שלא היה סיכוי לנצח; חורבן בית המקדש והרס ירושלים (70 לספירה), הרג רב, מכירת רבים לעבדות, נזק כלכלי והתמוטטות מוסדות ההנהגה – הוכיחו שמחיר הכישלון היה גבוה מדי.

שאלה 4

א. סיבות למשבר (שתיים): התקוות המשיחיות לגאולה קרובה ולהצלת העם התבדו – משבר אמוני; העם נשאר בלי מרכז רוחני־דתי; חורבן המקדש פגע ביכולת לקיים חלק ניכר מן המצוות (קורבנות, חגים, עלייה לרגל בשלוש הרגלים); סבל האוכלוסייה בעקבות התוצאות הכלכליות והדמוגרפיות. התמודדות חכמי יבנה: הטמיעו את התפיסה שלעם ישראל קיום גם בלי מקדש, מילאו את חלל ההנהגה ועיצבו מחדש את חיי הדת. שלוש דוגמאות: שיקום מוסדות ההנהגה – הנשיאות ובית הדין הגדול (הסנהדרין) ביבנה; העברת המרכז הדתי והחברתי מן המקדש לבית הכנסת – תפילות בזמנים קבועים במקום הקורבנות, לימוד תורה; תקנות – תקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת, נטילת לולב בכל מקום כל שבעת ימי החג "זכר למקדש", גיור בלי קורבן.

ב. גורם הקשור למדיניות השלטון הרומי: הפיכת ירושלים לעיר אלילית – איליה קפיטולינה (בימי הקיסר אדריאנוס); גזרות אדריאנוס – איסור מילה; השנאה לשלטון הרומי; המצב הכלכלי הקשה – הפקעת קרקעות, מיסוי כבד, עבודות כפייה ואספקת מזון לצבא. גורם הקשור לחברה היהודית: ציפיות משיחיות – בר כוכבא נתפס כ"מלך משיח"; תמיכת חכמים במרד, ובראשם רבי עקיבא. סיבה להצלחת המרד בתחילתו: הכנות מדוקדקות וממושכות – מערות מסתור תת־קרקעיות, צבירת נשק; ההכנות נערכו בחשאי והרומאים הופתעו; תזמון – לאחר עזיבת הקיסר את האזור; לוחמת גרילה; הצטרפות קבוצות שונות.

כל הבגרויות בהיסטוריה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/history